

Schváleno! Přípravy na první korespondenční volbu ČR v plném proudu

V polovině září navštívil rakouské hlavní město vrchní ředitel právní a konzulární sekce na Ministerstvu zahraničních věcí České republiky JUDr. Martin Smolek, Ph.D., LL.M., se kterým jsme se v rozhovoru pro Vídeňské svobodné listy věnovali především korespondenční volbě, která umožní českým občanům pobývajícím v zahraničí volit distančně.

Při pohledu na váš životopis jsem zaregistrovala několikrát pojem „životní prostředí“. V letech 2001 až 2002 jste pracoval na Ministerstvu životního prostředí ČR v oddělení aproximace práva. Také na Humboldtově univerzitě v Berlíně, jakož i při postgraduálním studiu na Právnické fakultě UK v Praze jste se věnoval mimo jiné právu životního prostředí. Vaše disertační práce (2004) nese název „Implementace a prosazování norem mezinárodního práva a práva Evropských společenství v oblasti ochrany životního prostředí“. Mohl byste nám, prosím, krátce shrnout svůj vztah k životnímu prostředí a s ním spojeného práva?

K životnímu prostředí, potažmo přesněji k jeho ochraně, jsem se dostal hned dvěma cestami. První bylo mé členství ve skautském oddíle v Českých Budějovicích. Druhou cestou byl souběžný zájem o právo životního prostředí a právo Evropské unie. Právo životního prostředí, které dnes používají členské státy, má přibližně z 80 % svůj původ právě v unijním právu.

Na MZV ČR působíte již od roku 2002, především v Kanceláři vládního zmocněnce pro zastupování ČR před Soudním dvorem ES a Soudem prvního stupně. V roce 2008 jste se stal vládním zmocněncem a v roce 2015 byl jmenován náměstkem a následně v roce 2023 vrchním ředitelem právní a konzulární sekce. Uvedl byste prosím některé příklady zajímavých soudních případů, kterými jste se zabýval při zastupování ČR?

Unijní soudnictví je nastaveno takovým způsobem, že vlastně každý případ před Soudním dvorem EU je zajímavý, protože je v menší či větší míře precedenční. To je pro právníka obrovský luxus a bonus zároveň, když se může neustále zabývat novými věcmi. Mezi těmi všemi případy, ve kterých jsem měl možnost zastupovat Česko před Soudním dvorem EU a které – aniž bych znal přesnou statistiku – významně překročily počet jednoho tisíce, se samozřejmě objevilo několik, které mi více přirostly k srdci. Několik z nich má také přímý vztah k Rakousku, dva se zároveň týkají i mých rodných jižních Čech. Mám na mysli kauzy Budějovického Budvaru a Jaderné elektrárny Temelín (věc ČEZ). Vybavuji si ale také například kauzu unijní ochranné známky čokoládového zajíce, ve které stál velký producentský koncern proti malému rakouskému výrobcovi velikončích čokoládových zajíců.

Se kterými požadavky českých občanů v zahraničí se setkáváte nejčastěji?

Po mnoho let rezonovalo při našich setkáních s krajinou v různých koutech světa zcela jednoznačně téma korespondenční volby. Vedle toho se krajané hodně zajímají o praktické administrativní

záležitosti, jako je zejména vydávání cestovních pasů, matriční záležitosti apod. V neposlední řadě jsou to také otázky výuky češtiny pro děti dlouhodobě pobývajících v zahraničí nebo podpora financování krajských spolků.

Korespondenční volba byla tématem po dlouhá desetiletí. Kdo s tímto požadavkem přišel jako první, respektive které osoby či organizace se především zasloužily o posun v jednání až ke kýmžnému cíli?

Téma korespondenční volby se objevuje v Česku už asi dvě desetiletí a bylo mimo jiné zařazeno do programových prohlášení současné i minulé vlády. K výraznému

zintenzivnění tohoto tématu došlo v době pandemie covidu 19, kdy pod vedením Dagmar Strakové a Marty McCabe vznikla iniciativa „Chceme volit distančně“. Vlastně paradoxně pandemie, která znamenala do určité míry ztrátu mezilidského kontaktu, popojila díky masivnějšímu používání videokonferenčních platform on-line a napomohla tak k rychlému rozšíření této iniciativy. Tyto snahy krajanů pak našly ohlas u části politické scény, což vedlo k přijetí potřebné legislativy.

Podle studie Evropského parlamentu umožňuje svým občanům volit korespondenčně ze zahraničí 54 zemí světa, přes internet je možné volit v 15 zemích světa. Ze 27 zemí EU nyní neumožňují zjednodušenou volbu dopisem ze zahraničí ještě ve Francii, Chorvatsku a na Maltě, také na Islandu. Francie sice korespondenční volbu ze zahraničí zrušila kvůli údajným podvodům v roce 1975, od roku 2020 však umožňuje hlasování ze zahraničí v místních a parlamentních volbách přes internet.

To znamená, že nyní již budou moci čeští občané v zahraničí volit korespondenčně stejně jako například naši slovenští sousedé, kteří tuto možnost mají již od roku 2006, a to pro parlamentní volby do Národní rady a pro celostátní referendum. Na prezidentské volby se tato možnost nevztahuje a Slováci musí cestovat do vlasti nebo na zastupitelské úřady. Jak to tedy je, respektive bude s volbami pro české občany?

Co se týče Česka, tak v současné době je možné volit ze zahraničí ve volbách do Poslanecké sněmovny a při volbě prezidenta republiky. Do budoucna bude možné volit ze zahraničí také kandidáty z ČR ve volbách do Evropského parlamentu. Ve všech těchto třech druzích voleb tak bude možné volit i distančně. To znamená, že mimo volby v zahraničí, potažmo mimo korespondenční volbu, zůstanou obecní volby a volby do Senátu. Poprvé bude v zahraničí možné volit korespondenčně ve volbách do Poslanecké sněmovny ČR na podzim příštího roku.

Volit korespondenčně bude umožněno občanům s volebním právem, tedy v zásadě všem osobám starším 18 let, kteří dlouhodobě pobývají v zahraničí a kteří budou zapsáni do zvláštního seznamu voličů. Naopak lidé, kteří v době voleb budou v zahraničí pouze po krátkou přechodnou dobu, budou nadále moci volit na voličský průkaz v sídle některého z našich zastupitelských úřadů.

Počty Čechů v zahraničí, kteří se rozhodnou volit korespondenčně, je velmi těžké odhadovat. Obecně se vychází z údaje přibližně 500 až 600 tisíc Čechů, kteří dlouhodobě pobývají v zahraničí. Navíc zájem o korespondenční volbu bude patrně narůstat postupně, jako tomu bylo v případě Slovenska. Po zavedení možnosti korespondenční volby volilo v zahraničí asi 5 000 Slováků, dnes je to již kolem 60 tisíc.

Co vše budou muset čeští občané v zahraničí udělat pro to, aby se mohli voleb zúčastnit?

Volič bude muset pro korespondenční volbu udělat tři základní věci. Zaprvé se bude muset zapsat do zvláštního seznamu voličů, který vede zastupitelský úřad – tedy velvyslanectví nebo generální konzulát – v obvodu, ve kterém občan v zahraničí žije. Tento krok bude muset učinit nejpozději 40 dnů před dnem konání voleb. To neplatí pro občany, kteří jsou ve zvláštním seznamu již zapsáni – pro tyto občany tento krok odpadá. Zadruhé si bude muset takový volič požádat o zaslání volební dokumentace, a to nejpozději do 35 dnů před dnem konání voleb. První a druhý krok bude možné spojit do jednoho, tedy volič se bude moci ve stanovené lhůtě zapsat do zvláštního seznamu voličů a zároveň si vyžádat volební dokumentaci, a to všechno i elektronicky například přes Portál občana.

Zastupitelský úřad voliči, který požádal o korespondenční volbu, zašle volební dokumentaci nejpozději 25. den před dnem konání voleb. A nakonec si takový volič bude muset vytisknout sám požadovaný volební lístek z webové stránky Ministerstva vnitra a ten v obálce, která mu přijde ze zastupitelského úřadu, na tento úřad zaslat zpátky. Tato doručovací obálka, ve které bude z důvodu zajištění tajnosti voleb ještě samotná volební obálka s hlasovacím lístkem, bude muset být doručena zastupitelskému úřadu nejpozději do okamžiku uzavření volebních místností.

Možností, jak se zapsat do zvláštního seznamu voličů i jak si požádat o volební dokumentaci, je několik. Vedle osobního podání žádosti, potažmo prostřednictvím zmocněnce s plnou mocí, bude možné tyto kroky učinit také elektronicky. Ministerstvo zahraničních věcí a Ministerstvo vnitra již připravují praktické návody, jak přesně postupovat.

Vzhledem k tomu, že se připravují první korespondenční volby, co vše bylo nebo ještě bude nutné zajistit?

Korespondenční volba bude samozřejmě poměrně náročným úkolem zejména pro Ministerstvo zahraničních věcí. Vedle zvýšeného zájmu o zápis do zvláštního seznamu voličů budou muset naše zastupitelské úřady v destinacích, kde žije vysoký počet českých občanů, jako například v USA či Kanadě, včas odbavit patrně vyšší tisíce obálek s volební dokumentací. Dalším náročným momentem bude sčítání hlasů, protože počty hlasů odevzdaných na nejvytíženějších velvyslanectvích

a generálních konzulátech výrazně převýší počty hlasů odevzdaných i v těch největších volebních okrscích v Česku.

Napadá vás ještě něco, co by mohlo případné voliče zajímat?

Určitou zajímavostí, která ale nepochybně nenajde většího praktického uplatnění, je možnost tak zvaného přehlasování. Volič, který odvolí korespondenčně, bude mít stále možnost do doby ukončení hlasování dostavit se fyzicky na příslušný zastupitelský úřad a tam přehlasovat sám sebe, tedy vhodit do urny jiný lístek. Hlas z korespondenční volby bude v takovém případě vyřazen ze sčítání. Prakticky se to odehraje tak, že u každého občana, který požádá o korespondenční hlasování, si tento údaj velvyslanectví či generální konzulát poznamenají. Pokud by taková osoba přišla volit osobně, vyřadí zvláštní okrsková komise doručovací obálku s identifikátorem dotčené osoby, a tím nebude ani volební obálka v ní obsažená dána do volební urny, aby mohl být takový hlas započítán.

Kromě toho je také dobré vědět, že hlas z korespondenční volby připadne na jeden ze 4 největších krajů (Moravskoslezský, Středočeský, Jihomoravský a Prahu). Každý z těchto krajů bude na základě losu přiřazen k jednomu ze 4 regionů světa vytvořených pro účely korespondenčního hlasování. Zahraniční Češi v Evropě budou vybírat poslance ze dvou krajů, přičemž jeden z nich bude určen pro voliče ze zemí v pásu od Británie a Nizozemska přes Francii po Španělsko a druhý pro zbytek Evropy.

Pokud by měl někdo ještě otázky ke korespondenční volbě, kam se má obrátit?

Obě nejvíce zainteresovaná ministerstva, tedy Ministerstvo zahraničních věcí a Ministerstvo vnitra, stejně jako Český statistický úřad, připravují – jak jsem již zmiňoval – informační materiály, včetně video návodu, jak k zápisu do zvláštního seznamu voličů, tak k samotné korespondenční volbě. Krajané na ně budou upozorňováni mimo jiné prostřednictvím informační kampaně našich zastupitelských úřadů. Kromě toho je plánováno spolu s iniciativou „Chceme volit distančně“ uspořádání virtuálních debat k praktickým otázkám korespondenční volby. První z nich by se měla uskutečnit 14. listopadu letošního roku.

POZVÁNKA

14. listopadu v 19:00 organizuje platforma zahraničních Čechů „Chceme volit distančně“ virtuální debatu na téma: „Jak prakticky volit poštou ze zahraničí“ se zástupci MZV ČR a MV ČR, kteří budou odpovídat na vaše dotazy a prakticky osvětlí, co nás čeká. Přihlásit se můžete již nyní kliknutím na odkaz: <https://1url.cz/b1Bmu>

MZV ČR
Korespondenční volba

S Martinem Smolkem hovořila šéfredaktorka VSL Dagmar Toufarová, která mu tímto děkuje za rozhovor a ochotu odpovědět na otázky ke korespondenční volbě.

Foto: Archiv VSL / DT